

Soile Kuitunen

11.5.2022

Pyöreän pöydän keskustelu sosiaaliturvasta ihmisoikeutena 26.9.2022

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeri Hanna Sarkkinen

Kuntoutussäätiön kannanotto

Ihmisoikeuksien huomioiminen sosiaaliturvaan liittyvässä valmistelussa ja päätöksenteossa

Ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen ja sen 22 artiklan mukaan jokaisella on yhteiskunnan jäsenenä oikeus sosiaaliturvaan sekä oikeus kansallisten toimenpiteiden ja kansainvälisen yhteistyön kautta kunkin maan järjestelmä ja voimavarat huomioon ottaen, nauttia hänen ihmisarvolleen ja hänen yksilöllisen olemuksensa vapaalle kehitykselle välttämättömiä taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia.

Kuntoutussäätiö haluaa painottaa kaikista haavoittuvimmassa asemassa olevien ihmisten oikeuksien toteutumista sosiaaliturvassa. Sosiaaliturvan tulee olla riittävä ja julkisten palveluiden saavutettavia.

Suomessa sosiaaliturvaan liittyvät oikeudet eivät toteudu riittävällä tavalla. Arvioiden mukaan Suomessa on yli 650 000 ihmistä, joilla on vakavia ongelmia perustoimeentulonsa kanssa.

Tukijärjestelmää pitää yksinkertaistaa

Tukijärjestelmä on Suomessa monimutkainen, hankalasti hahmotettava ja uuvuttava.

Tukijärjestelmää kehitetään parhaillaan parlamentaarisen sosiaaliturvakomitean työssä. Kuntoutussäätiö pitää tärkeänä, että sosiaaliturvan kehittämisessä kiinnitetään erityistä huomiota kaikista haavoittuvimmassa asemassa oleviin ihmisiin, heidän asemaansa ja kokemuksiinsa.

Kuntoutussäätiö esittää, että sosiaaliturvaa tarvitsevien ihmisten, erityisesti haavoittuvimmassa asemassa olevien, tulee pystyä osallistumaan sosiaaliturvajärjestelmän muutosten suunnitteluun, seurantaan ja arvioimiseen monipuolisesti ja laaja-alaisesti. Tässä voidaan hyödyntää deliberatiivisia menetelmiä ja kokeilla myös uusia.

Sosiaaliturvauudistuksessa tärkeiksi tavoitteiksi on määritelty myös työllisyyden, yrittäjyyden, aktiivisuuden, omatoimisuuden, osallisuuden ja elinikäisen oppimisen tukeminen. Näillä asiakokonaisuuksilla on vahvat yhteydet ihmisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen.

Yrittäjyys, omatoimisuus, osallisuus ja elinikäinen oppiminen kuuluvat myös niille ihmisille, jotka ovat esimerkiksi pitkäaikaistyöttömyyden vuoksi jääneet työmarkkinoiden ja monien tärkeiden yhteiskunnallisten toimintojen ulkopuolelle.

Jatkuva oppiminen ja oman osaamisen päivittäminen ovat kriittisiä asioita työllistymisedellytyksien kannalta. Pitkään työelämän ulkopuolella olevilla näiden oikeuksien toteutuminen on hyvin puutteellista, vaikka keinoja tukea osaamisen päivittämistä ja ylläpitoa on olemassa. On tärkeää huomioida ja tunnistaa myös informaali ja non-formaali oppiminen, jota tapahtuu esimerkiksi harrastuksissa ja muussa työn ulkopuolisessa toiminnassa.

Soile Kuitunen

11.5.2022

Kuntoutussäätiö esittää, että tukijärjestelmän kehittämisessä kerätään laajasti kokemusperäistä tietoa kaikista haavoittuvimmassa asemassa olevien ihmisten arjen kokemuksista ja annetaan heidän äänelleen mahdollisuus tulla kuuluviin. Kuntoutussäätiö esittää lisäksi, että jatkuvaan oppimiseen suunnitellaan, kokeillaan ja käyttöönotetaan ratkaisuja pidempään työelämän ulkopuolella oleville ihmisille. Näitä ratkaisuja voivat olla erilaiset osaamismerkit, tutkinnonosien hyödyntämisen lisääminen sekä työllistymistä edistävien toimintamuotojen kehittäminen niin, että niissä huomioidaan jatkuva oppiminen.

Järjestöt auttavat siellä minne julkinen sektori ei palveluillaan yllä

Ihmisoikeuksien ja sosiaaliturvan toteutuminen ei ole pelkästään virallisen järjestelmän asia. Syrjäytymisen ehkäisyssä ja köyhyyden vähentämisessä myös kolmannen sektorin toimijoilla, vertaisilla ja erilaisilla kansalaisliikkeillä on tärkeä rooli.

Järjestöt toimivat siellä, minne julkisen sektorin palvelut eivät yllä. Järjestöt ovat jatkuvassa yhteydessä ihmisten arkeen ja todellisuuteen. Ne kykenevät ennakoimaan monia ihmisten hyvinvointiin ja osallisuuteen vaikuttavia kehityskulkuja jo paljon ennen kuin ne tulevat viranomaisten tietoon.

Järjestöjen vahvuutena on myös se, etteivät ne ole viranomaisia eivätkä viranomaistoiminnan jatke. Monet pitävät järjestöjen toiminnan etuna sitä, ettei tällaiseen toimintaan osallistuminen leimaa ihmisiä. Esimerkiksi monella Kuntoutussäätiön työllistämisedellytyksiä parantavassa toiminnassa mukana olevilla kokemukset viranomaisten kanssa toimimisesta ovat olleet lannistavia.

Järjestöillä on laaja ja monipuolinen ihmisten työ- ja toimintakykyyn liittyvä osaaminen. Järjestöt myös koko ajan uudistavat syrjäytymistä ehkäiseviä ja työllistämisedellytyksiä parantavia toimintamuotojaan.

Suomessa on arvioiden mukaan 30 000 – 50 000 työkäistä ihmistä, jotka eivät tällä hetkellä kiinnity tuloksellisesti mihinkään työllistymispalveluun. Näille ihmisille kuntouttava työtoiminta tai palkkatuettu työ on elämäntilanteeseen ja toimintakykyyn nähden liian vaativaa.

Kuntoutussäätiö esittää, että järjestöjen roolia ja asemaa tuetaan ihmisten työllistämisedellytyksien parantamisessa monipuolisesti, ja kohdentamalla tähän myös valtion tukea. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää järjestöjen entistä tiiviimpään yhteistyöhön ja verkostoitumiseen ihmisten työllistämisedellytyksiä parantavassa toiminnassa.

Kuntoutussäätiö pitää tärkeänä, että sosiaaliturvaetuksia kehitetään niin, että mahdollisimman monella ihmisellä on mahdollisuus ansaita edes osa toimeentulostaan työllä ja työnteko on kannattava vaihtoehto.

Riittävä toimeentulo kuntoutumisen aikana

Kuntoutus, eli ihmisten työ- ja toimintakyvyn parantaminen, on tehokas ja kustannusvaikuttava keino torjua syrjäytymistä ja köyhyyttä.

Kuntoutuminen voi olla pitkä prosessi, erityisesti niillä ihmisillä, joilla on monia ja laaja-alaisia toimintakyvyn haasteita sekä pitkään jatkunutta työttömyyttä.

Soile Kuitunen

11.5.2022

Ihmiset tarvitsevat kuntoutumisrauhan, jonka aikana turvataan myös riittävä toimeentulo. Kuntoutussäätiö pitää tärkeänä kuntoutumisen ja sosiaaliturvaetuksien yhteensovittamista niin, että ihmisten toimintakyvyn tukeminen kyetään toteuttamaan riittävän pitkäjänteisesti ja tuloksellisesti.

Kuntoutussäätiö

Kuntoutussäätiö on kuntoutuksen suunnannäyttäjää ja visiomme on olla vetovoimaisin kuntoutuksen kehittämisympäristö. Osaamisalueemme ovat työkyky, toimintakyky ja sosiaalinen osallisuus.

Toiminnassamme yhdistämme asiakaskokemuksen korkeatasoiseen monitieteiseen tutkimukseen, uudistamme kuntoutusmalleja ja kuntoutusjärjestelmää sekä innostamme kehittämiseen mukaan asiantuntijoita, päättäjiä, yrityksiä, järjestöjä ja asiakkaita.

Soile Kuitunen

Toimitusjohtaja, valtiotieteiden tohtori

